

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

5-99

ՏՈՒՆԳԵՆԵՎ

36

ԱՐՁԱԿ ԲԱՆԱՍԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Handwritten signature

ԹԱՐԳՄԱՆՁԻԹԻՒՆ

Ա.Լ. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ.

ԳԻՆՆ 2 ԿՈՊ.

- 1) ԵՐԿՈՒ ՀԱՐՈՒՄՏ.
- 2) ՇՁԻ.
- 3) ՄՈՒՐՍԳԱՆ.
- 4) ՃՆՃՂՈՒԿ.
- 5) ՄՇԱԿ ԵՒ ՓԱՓԿԱԶԵՐՆ.
- 6) ՄԵՆՔ ԴԵՌ ԿԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԵՆՔ.

Բ ա գ ու .

ՏՊԱՐԱՆ ԲԱԶՄԻՆ ՏՊԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Типографія Первого Типографскаго Т-ва, Баку.

1902

24 .08. 2013

2 —

14391

— 3 —

Յ Ա Ն Կ

ԵՐԵՍ.

Երկու հարուս	5
Շչի	6
Մուրացիան	7
ձննդուկ	9
Մշակ եւ փափկածեռն	10
Մենք դեռ կը պատերազմենք	12

Дозволено цензурою, Тифлисъ 21 февраля 1902 г.

361ա

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐՈՒՍՑ

Երբ իմ առաջ զովաբանում եմ հարուստ Ռօտ-
շիլդին, որն իւր ահագին եկամուտներից ամբողջ հա-
զարներ է բաժին հանում մանուկների կրթութեան,
հիւանդների բժշկութեան և անկեալների խնամա-
տարութեան, ես նրան զօլում և զգացվում եմ: Սա-
կայն և՛ զօվկոլ նրան, և՛ զգագուելոլ, ես չեմ կա-
րող չը չիշել զիւղական մի չքաւոր բնասնիքի՝ մարդ
ու կնոջ, որոնք իրանց քանդած բնում ապաստան
աուին իրանց մի մօտ ազգականի որբ մնացած աղ-
ջրկանք:

— Կատեալին որ մեղ մօտ առնենք,—ասում
էր զիւղացի կինը,—մեր վերջին կոպէկն էլ նրա
վրայ կրգնաց, աղի փող էլ չի մնալ, որ աղ առ-
նենք, կերակրին անենք.....

— Է՛հ, ոչի՛նչ..... մենք էլ կերակուրն առանց
աղի կուտենք,—պատասխանեց նրան մարդը:

Ո՛ւր այս զիւղացին, ո՛ւր Ռօտշիլդը:

Շ 2 Ի^{***}.)

Մի որբեւայրի զիւղագի կնկայ մինուեւար, քսան տարեկան որդին, որ զիւղի մէջ առաջին աշխատաւորն էր համարվում, մեռել էր:

Նոյն զիւղի կալուածատիրուհին իմանալով զիւղագու կնկայ անբախտութիւնը, տեսութիւն եկաւ նրան հէնց թաղման օրը:

Նա նրան գտաւ տանը:

Խորհիթի մէջ տեղում, սեղանի առաջ կանդնած, զիւղագի կինն առանց շտապելու, աչ ձեռքի հաւասար շարժումով (ծախ ձեռքը կախ էր զգած) ծխատուած կեռուների խորքից ջրայի շէին զգալ-զգալի ետեւից առնում ու ածում էր փորը:

Նրա երեսը մաշուել ու մթնացել էր. աչքերը կարծրել ու ուռել էին... բայց նա այնպէս շիտակ ու հանդարտ էր կանդնած, կարծես, եկեղեցում լինէր:

«Տէր աստուած, — մտածեց — կալուածատիրուհին, — այսպիսի մի ժամին նա դեռ կարողանում է բերանը բան դնել... ինչ քար սրտի տէր են սրանք ամենքն էլ»:

Եւ նա իսկոյն չիշեց, թէ ինչպէս ինքը մի քանի տարի առաջ իւր իննը տարեկան աղջկանը կորցնելով՝ զաւից ու վշտից չուզեց Պետերբուրգի

*) Շէի — Ռուսական թիւուաշ կերակուր է, որ սովորաբար պատրաստում են կաղամբից:

շրջակայքում ամարանոց վարձել և ամբողջ ամառը քաղաքում անց կացրեց:

Իսկ զիւղագի կինը շարունակում էր ուտել:

Վերջապէս, կալուածատիրուհին էլ չրհամբերեց:

— Տասննա՛ս, — ասաց նա... Մի կնիկ, ես մնացել եմ զարմացած: Մի՞թէ դու քո որդուն չէիր սիրում: Այդ ինչպէս է, որ դու դեռ ակտորժակդ չես կորցրել. ի՞նչպէս ես կարողանում այդ շէին ուտել»:

— Ի՞նչ Վասեան մեռաւ, — կամաց ձայնով ասաց զիւղագի կինը, և զաւատանջ արտասուքները նորից հոսեցին նրա փոս ընկած աչտերով: — Ասել է թէ, իմ վերջն էլ մօտեցել է. ողջ-ողջ գլուխս կտրեցին: Բայց դէ հօ չե՛մ կարող շէին էլ դէն ածել. չէ՞ որ աղ եմ զգել մէջը:

Կալուածատիրուհին միայն ուտերը վեր քաշեց և թոյեց, դուրս գնաց: Նրա համար, ի հարկէ, աղը ոչինչ չարժէր:

Մ Ո Ւ Ր Ա Յ Վ Ա Ն

Ես անցնում էի փողոցով.....

Ինձ կանդնեցրեց մի ձեր, հալից ընկած մուրացկան:

Աչքերն արտասուալից, ուռած ու կարծրած, շրթուները կապտած, հագին լաթեր,

մարմնի վրայ անմաքուր վէրքեր... Օ՛, ինչ ալանդակ կերպով մաշել, կերել էր այդ անբախտ արարածին աղբատուժիւնը:

Նա ինձ պարզել էր իւր կարմրած, ուռած ու կեղտերով ծածկուած ձեռքը....

Նա հառաչում էր, նա խեղդուած ծայնով ողորձուժիւն էր աղերսում:

Գրպաններս սկսեցի տակն ու վրայ անել.... Բան չբղտայ—ո՛չ փող, ո՛չ ժամացոյց, ո՛չ էլ նոյն իսկ թաշկինակ.... հետս ոչինչ չէի տուել...

Իսկ մուրացկանը շարունակ սպասում էր... և նրա կարկառած ձեռքը թոյլ կերպով երերվում ու զննվում էր:

Ինքս ինձ կորցրած, շփոթուած՝ ևս ամուր սեղմեցի այդ դողաշիւն, այդ կեղտերով ծածկուած ձեռքը... «Թողուժիւն արա՛, եղբայր. ևս ոչինչ չունեմ»:

Մուրացկանն իւր կարմրասակած աչքերն յառեց վրաս: Նրա կապտած շրթուներնրը բձժիժաղ տուին և նա էլ իւր կողմից պինդ սեղմեց իմ սառած մասները:

— «Է՛հ, ինչ արած, եղբայր,— ծամծմեց նա— դրա համար էլ շնորհակալ եմ. այդ էլ ողորմուժիւն է եղբայր»:

Ես հասկացայ, որ ինքս էլ ողորմուժիւն ստացայ իմ եղբորից:

Ճ Ն Ճ Ղ Ո Ի Կ:

Որսից տուն վերադառնալիս՝ ևս անցնում էի այդու ծանուղիներից մէկով: Ի՞մ առաջից վազում էր շուներ:

Յանկարծ նա ոտը կախ դցեց և սկսեց դադտադողի քաչկերով առաջ դնալ, ասես, աչքին որս էր բնկել:

Ես նայեցի մինչև ծառուղու ծայրը և բիչ հեռու, հանապարհի վրայ անսաչ մի եննդուկի ձակ, որի կաջի կողմը դեռ դեղնաւուն էր և դոււխր ծածկուած էր աղուամաղով:

Նա վաչր էր բնկել բնից (քամին սասաիկ օրօրում էր ծառուղու երկու կողմերում շարուած թըխտենիները) և իւր նորարոյս թեկիներն անգոր վուած՝ անշարժ նստած էր դեանին:

Շուենս կամաց-կամաց մտանում էր նրբան, երբ յանկարծ մօտիկ ծառից մի պառոււ, կուրծքը սև եննդուկ վաչր նետուելով՝ բարի պէս բնկաւ շան հենց դնչի առաջ: Փետուրները քրքրած, ալանդակ ու կրակ կարած—նա յուսահատ և աղիողորմ հիչ արձակելով՝ մի քանի անգամ թռիչք գործեց դէպի շան բաց ու սրտամ բերանը:

Հապա նետուեց դէպի իւր ծաղուկը, որ փրկէ նրան. նա թեկերով պատսպարեց նրան... իսկ այդ

բոպէին նրա ամբողջ փոքրիկ ճարձինը ան ու սար-
սափից զողում էր. նրա ձայնը բրտացել, խրժուել
էր. նա ոչժից ընկնում, շունչը կտրվում էր. նա
խրան զոհում էր:

Ի՞նչ անողին հրէշ պէտք է երևար նրա աչքին
իմ շունը, սակայն նա չբղիճացաւ, չբկարողացաւ
նստած մնալ բարձր, անվտանգ եղան վրայ... Ոչժը,
նրա կամքից աւելի զօրաւոր ոչժը, վայր նետեց նրան
այնտեղից:

Տրէգօրս կանգ առաւ ու սկսեց ետ-ետ բա-
շուել... երեւի, նա էլ խոստովանեց այդ ոչժը:

Ես շտապեցի ետ կանչել շփոթուած շնիս—ե
խորին ակնածութեամբ հեռացայ:

Այո՛, մի՛ ծիծաղէք: Ես այդ բոպէին խորին
ակնածութիւն էի զգում զէպի այդ փոքրիկ հերոս
թռչունը, զէպի նրա սիրառատ անձնագոհութիւնը:

Սէրը, մտածում էի ես, աւելի զօրեղ է, քան
մահն ու մահուան երկիւղը:—Միայն նա՛, միայն
սէ՛րն է, որ պահում ու շարժում է կեանքը:

Մ Շ Ա Կ Ո Ւ Փ Ա Փ Ա Չ Ե Ռ Ն .

ՄՇԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.

Մշակը. Ի՞նչ ես գու մեր մէջ մանում: Ի՞նչ
ես ուզում: Դու մերը չես... հեռացի՛ր մեզանից:

Փափկածեռն. Ես ձերն եմ եղբայրներ:

Մշակը. Ո՞նց չէ, ձերն ես: Է՞լ ինչ: Մի ձեռ-
քերիս մտիկ արա, յետոյ, տե՛ս, ինչքան կեղտ կայ
նրանց վրայ: Համ աղբի, համ կարի հոտ է զայլիս
նրանցից: Իսկ քոնը, տե՛ս քո ձեռքերն ինչպէս սպի-
տակ են և ի՞նչ հոտ է փչում նրանցից:

Փափկածեռն. (պարզելով ձեռքերը). Հոտ ան:

Մշակը. (հոտ առնելով). Մեղսի՛ց բեզ: Ասես,
երկաթի հոտ է զայլիս:

Փափկածեռն. Տէնց այդպէս էլ է: Ամբողջ վեց
տարի շղթաների մէջ են եղել նրանք:

Մշակը. Ի՞նչի համար:

Փափկածեռն. Նրա համար, որ ձեր լաւն էի
ուզում. ձեր հոգսն էի քաշում. խեղճ, աղքատ, անու-
սում մարդկանցդ պատ կեանք էի ուզում տալ. ձեզ
նեղողներին, ձեզ հարածողներին զէ՛մ կռվում էի, հա-
կառակիւմ էի... Ի՛նչ, առան ու նստազրին,

Մշակը. Նստազրի՞ն: Ախր բեզ ո՞վ էր ասում
որ հակառակուես:

Եկու ճարուց յետոյ. (նոյն մշակը—միւսին).

Ա՛յ, Պեարոս... Մի՞տղ է, անցեալ տարի չէ,
մէկէլ տարին էն փափկածեռն, որ բեզ հետ խո-
սում էր:

Միւս մշակը. Հա, միտս է... ի՞նչ կա որ:
Առաջին մշակը. Ասում են, նրան էսօր կախ
են տալու. էզպէս հրածան է զուրս եկի:

Երկրորդ մշակը. Ի՞նչ է, էլի հակառակուել է:

Առաջին մեակը. ճա՛, էլի հակառակուե՞լ է:
 Երկրորդ մեակը. է՛հ է... բայց դիտե՛ս ինչ կայ,
 եղբայր Միտրի:

Չի՞ կարելի, որ մի հնարքով մեր ձեռքը դգենք
 էն շուանը, որից նրան կախ են տալու: Ասու՞մ են,
 տան համար դա շմ-աստ մեծ բախտաւորութիւն է:

Առաջին ծշակը. Դ՛որդ է ասածդ: Պիտի
 փորձել, եղբայր Պետրոս:

Մ Ե Ն Ք Գ Ե Թ Կ Ը Պ Ա Տ Ե Բ Ը Ջ Մ Ե Ն Ք

Որքան չնչին, աննշան մի բան երբեմն կարողանում է բոլորովին փերասեղծել մարդուն:

Խորին մտախոհութեան մէջ ընկած՝ մի անդամ անգնում էի ես մի մեծ նանապարհով:

Փանր նախազգացումներ ենշում էին կուրծքս. վհատութիւնը պաշարել էր ինձ:

Ես գլուխս վեր բարձրացրի... իմ առաջ, երկու շարք սօսիների միջով հեռ՞, հեռ՞ տարածվում էր նանապարհը: Եւ հէնց այդ նանապարհի վրայ, մի տասը քայլ հեռու ինձանից, ենեղուկների մի ամբողջ ընտանիք, ոսկու պէս պապղպղով ամառուայ վառվառն արևի տակ, խմբով թռչկոտում էր և միջից կարում նանապարհը. թռչկոտում էին

ենեղուկներն ախորժալի, ինքնախտահ և ծիծաղաշարժ կերպով:

Նրանցից մէկը մանաւանդ կողքերը շարունակ տափին տալով ու քարնիկն ուռզնելով՝ չանդուզն կերպով նկնկում էր, կարծես, արար-աշխարհն իրանը լինէր: Աշխարհիս սէր էր—պրծա՛ւ, դնա՛ց: Այն ինչ վերէր, բարձր երկնքում սաւառնում էր ուրուրը, որին, շատ կարելի է, փինակուած էր նանկէլ ու խժուել հենց նոյն այդ փոքրիկ աշխարհակալին:

Ես նայեցի, ծիծաղս եկաւ—և ինձ թափ տուի. ախուր մտածմունքներս իսկոյն չբացան: Ես էլ զգացի բաշու՞թիւն, զգացի անվեներութիւն, սէր և եռանդ դէպի կեանքը:

Թ՛ող իմ գլխին էլ սաւառնէ իմ ուրուրը...
 — Ոչի՛նչ... Մենք դեռ կ'պատերազմենք:

1878—1882 թ.:

1969
 -30
 1879

Fairly - J. J. J. J. J.
L. J. J. J. J.

W. W. W.

-16-

-17-

UNIVERSITY OF MICHIGAN
ALUMNI

— 18 —

Պատրիարքական
Սրբապատարհ
Սրբապատարհ

« Ազգային գրադարան

NL0322130

14.391

